

Inhoudsopgave

Voorwoord bij de tweede druk / 25

1	Inleiding – Dr. J.J.A. Hamers en prof. mr. D.F.M.M. Zaman / 27
1.1	Rechtspersonenrecht / 27
1.1.1	Algemeen / 27
1.1.2	Rechtspersonen / 27
1.1.3	Soorten rechtspersonen / 28
1.1.4	Vergelijking privaatrechtelijke rechtspersonen / 29
1.1.5	Wat kan en mag een rechtspersoon? / 30
1.1.6	Identificatie van de rechtspersoon / 31
1.1.7	Functioneren van de rechtspersoon / 31
1.1.8	Vertegenwoordiging van de rechtspersoon / 32
1.1.9	Wettelijke regelingen / 32
1.2	Algemene bepalingen voor stichtingen en verenigingen / 34
1.2.1	Algemeen / 34
1.2.2	Openbaarmaking van gegevens / 35
1.2.3	Het Handelsregister / 35
1.2.4	Inschrijving door rechtspersonen / 36
1.2.5	Onjuiste of onvolledige inschrijving / 37
1.2.6	Onbekendheid met gepubliceerde gegevens / 38
1.2.7	Doeloverschrijding / 38
1.2.8	Voldoen aan de wettelijke omschrijving / 39
1.2.9	Handelen in strijd met de statuten / 39
1.2.10	De verboden rechtspersoon / 40
1.2.11	Onderlinge verhoudingen binnen de organisatie van de rechtspersoon / 40
1.2.12	De interne aansprakelijkheid van bestuurders / 41
1.2.13	Enkele bijzondere gevallen van aansprakelijkheid van bestuurders / 42
1.3	Wettelijke omschrijving van de stichting en de vereniging, de coöperatie en onderlinge waarborgmaatschappij / 43
1.3.1	Algemeen / 43
1.3.2	De stichting / 43
1.3.3	De vereniging / 44
1.3.4	De vereniging van eigenaars / 44
1.3.5	De coöperatie en onderlinge waarborgmaatschappij / 45
1.4	Karakterisering van stichting en vereniging binnen het rechtspersonenrecht / 45
1.4.1	Algemeen / 45
1.4.2	Het doel / 45
1.4.3	Samenwerken / 46

1.4.4	Leden / 46
1.4.5	Rechten van de leden / 47
1.4.6	Verplichtingen van de leden / 47
1.4.7	Praktisch nut van het ledenverbod bij de stichting / 48
1.5	Praktijk van stichting en vereniging / 48
1.5.1	Algemeen / 48
1.5.2	Activiteiten / 48
1.5.3	Omvang / 49
1.5.4	Karakter / 50
1.6	Verschillen tussen stichting en vereniging / 51
1.6.1	Algemeen / 51
1.6.2	Doel van stichting en vereniging / 51
1.6.3	Ledenverbod / 51
1.6.4	Democratie binnen de rechtspersoon / 52
1.7	Ondernemende en commerciële stichtingen en verenigingen / 53
1.7.1	Algemeen; het begrip onderneming / 53
1.7.2	De stichting binnen het ondernemingsrecht / 53
1.7.3	De stichting die een onderneming drijft / 54
1.7.4	De onderneming binnen de Handelsregisterwetgeving / 54
1.7.5	Toepasselijke wetgeving op de ondernemende stichting / 55
1.7.6	Beperkingen voor de ondernemende stichting en vereniging / 56
1.7.7	Handelsregister / 57
1.7.8	Wettelijke beperkingen voor de ondernemende stichting / 58
1.7.9	Handelsnaam / 59
1.7.10	Ondernemingsraad / 59
2	Kenmerken van de stichting – Dr. M. Koelemeijer / 61
2.1	De kenmerken / 61
2.1.1	Algemeen / 61
2.1.2	De organisatie van de stichting / 61
2.1.3	Het ledenverbod / 64
2.1.4	Reëel vermogen / 65
2.1.5	Wettelijke voorschriften ten aanzien van het vermogen / 65
2.1.6	Het uitkeringsverbod / 65
2.1.7	Betalingen die de stichting wél mag verrichten / 66
3	Kenmerken van de vereniging – Dr. M. Koelemeijer / 69
3.1	De kenmerken / 69
3.1.1	Inleiding / 69
3.1.2	Materiële kenmerken van de vereniging / 69
3.1.3	Het beperkte doel van de vereniging / 70
3.1.4	Typen vereniging / 70
3.1.5	Formele vereniging / 71
3.1.6	Informele vereniging / 71
3.1.7	Inschrijving van een informele vereniging / 73
3.2	Aanpassing verenigingsrecht / 74

4	De oprichting van de stichting – Prof. mr. D.F.M.M. Zaman en dr. G.J.H. van der Sangen / 75
4.1	Oprichting / 75
4.1.1	Algemeen / 75
4.1.2	Notariële akte van oprichting / 75
4.1.3	Testament / 76
4.1.4	Oprichtingsgebreken; non-existente stichting / 76
4.2	De statuten van de stichting / 77
4.2.1	Inhoud van de statuten / 77
4.2.2	Aansprakelijkheid van de notaris / 78
4.2.3	Reglementen / 78
4.3	Naam van de stichting / 79
4.4	Zetel, woonplaats en nationaliteit van de stichting / 79
4.4.1	Zetel / 79
4.4.2	Woonplaats / 79
4.4.3	Zetelverplaatsing / 80
4.4.4	Nationaliteit / 80
4.5	Doel van de stichting / 81
4.5.1	Doelomschrijving / 81
4.5.2	Handelingen in strijd met het doel van de stichting / 81
4.6	Benoeming en ontslag van bestuurders / 82
4.6.1	Algemeen / 82
4.6.2	Wijzen van benoeming van bestuurders / 82
4.6.3	Benoeming door de rechter / 83
4.6.4	Ontslag van bestuurders / 83
4.7	Inschrijving in het Handelsregister / 83
4.7.1	Het Handelsregister / 83
4.7.2	Inschrijving van een stichting in het Handelsregister / 83
4.7.3	Wijze van inschrijving / 84
4.7.4	Verdere inschrijvingen in het Handelsregister / 84
4.7.5	Gevolgen van niet-inschrijving in het Handelsregister / 85
4.7.6	Rectificatie van inschrijvingen / 85
4.7.7	Kosteloze inschrijving / 86
4.7.8	Inschrijving van de onderneming van de stichting in het Handelsregister / 86
4.7.9	Jaarrekening commerciële stichtingen / 87
4.8	Vermogensvorming / 87
5	De oprichting van de vereniging – Prof. mr. D.F.M.M. Zaman en dr. G.J.H. van der Sangen / 89
5.1	Oprichting / 89
5.1.1	Algemeen / 89
5.1.2	Notariële akte van oprichting / 90
5.1.3	Mondelinge of schriftelijke overeenkomst / 90
5.1.4	Statuten van de vereniging met beperkte rechtsbevoegdheid / 91
5.1.5	Oprichtingsgebreken / 91
5.2	Statuten van de vereniging met volledige rechtsbevoegdheid / 93
5.2.1	Inhoud van de statuten / 93

5.2.2	Aansprakelijkheid van de notaris / 94
5.2.3	Het later vastleggen van statuten in een notariële akte / 94
5.2.4	Reglementen en besluiten / 94
5.3	Naam van de vereniging / 95
5.4	Zetel, woonplaats en nationaliteit van de vereniging / 96
5.4.1	Zetel / 96
5.4.2	Woonplaats / 96
5.4.3	Zetelverplaatsing / 96
5.4.4	Nationaliteit / 96
5.5	Doel van de vereniging / 97
5.5.1	Doelomschrijving / 97
5.5.2	Handelingen in strijd met het doel van de vereniging / 98
5.6	Verplichtingen van de leden / 98
5.6.1	Algemeen / 98
5.6.2	Mogelijke verplichtingen / 99
5.7	De wijze van bijeenroepen van de algemene vergadering / 99
5.7.1	Algemeen / 99
5.7.2	Wijze van bijeenroeping / 99
5.8	De wijze van benoeming en ontslag van bestuurders / 100
5.8.1	Algemeen / 100
5.8.2	Wijze van benoeming / 100
5.8.3	Wijze van ontslag / 101
5.9	De bestemming van het batig saldo in geval van ontbinding / 101
5.10	Inschrijving in het Handelsregister / 101
5.10.1	Het Handelsregister / 101
5.10.2	Inschrijving van een vereniging in het Handelsregister / 102
5.10.3	Wijze van inschrijving / 103
5.10.4	Verdere inschrijvingen in het Handelsregister / 103
5.10.5	Gevolgen van niet-inschrijving in het Handelsregister / 103
5.10.6	Rectificatie van inschrijvingen / 104
5.10.7	Kosteloze inschrijving / 104
5.10.8	Inschrijving van de onderneming van de vereniging in het Handelsregister / 105
5.11	Vermogensvorming / 105
6	De organisatie van de stichting – Dr. M. Koelemeijer / 107
6.1	Organen, regels en bevoegdheden / 107
6.1.1	Inleiding / 107
6.1.2	Wet en statuten / 108
6.1.3	Reglementen en besluiten / 108
6.1.4	Redelijkheid en billijkheid / 109
6.1.5	Bestuursbevoegdheid, wettelijke en statutaire beperkingen / 109
6.1.6	Bestuursbevoegdheid en contractuele beperkingen / 111
6.1.7	Ruimte voor bevoegdheidstoedeling aan andere organen / 111
6.1.8	Steenstichtingen en andere ondersteunende organisaties / 113
6.1.9	Concernstichting en instructiebevoegdheden / 114
6.1.10	Overheidsstichting / 115

6.1.11	De mogelijkheid en het belang van een eventuele statutaire grondslag; (anti-)discriminatie / 115
6.1.12	Democratisering van instellingen / 116
6.2	Besluitvorming binnen de stichting / 116
6.2.1	Algemeen / 116
6.2.2	Aantasting van besluiten; procedure en gevolgen / 117
6.2.3	Nietigheid of vernietiging van een besluit en de positie van derden / 118
7	De organisatie van de vereniging – Dr. M. Koelemeijer / 119
7.1	Organen, regels en bevoegdheden / 119
7.1.1	Algemeen / 119
7.1.2	De verenigingsstructuur / 119
7.1.3	Wet en statuten / 120
7.1.4	Reglementen en besluiten / 121
7.1.5	Redelijkheid en billijkheid / 122
7.1.6	Verhouding tussen statuten en reglementen / 122
7.2	De lidmaatschapsrelatie / 123
7.2.1	Algemeen / 123
7.2.2	Lidmaatschap / 124
7.2.3	Lidmaatschap van coöperatie en onderlinge waarborgmaatschappij / 124
7.2.4	Wie kunnen lid zijn? / 125
7.2.5	Bijzondere (niet-)leden / 126
7.2.6	Minderjarige leden / 126
7.2.7	Dubbel lidmaatschap / 127
7.2.8	Kwalitatief lidmaatschap / 127
7.2.9	Verkrijging van het lidmaatschap / 128
7.2.10	Lid worden van een coöperatie of onderlinge waarborgmaatschappij / 129
7.2.11	Toelatingsbeleid; ballotage / 129
7.2.12	(Anti-)discriminatie / 130
7.2.13	Aanvang van het lidmaatschap / 131
7.3	Rechten en verplichtingen van de leden / 131
7.3.1	Algemeen / 131
7.3.2	De rechten van de leden / 132
7.3.3	De verplichtingen van de leden / 133
7.3.4	Ledencontracten / 134
7.4	Einde van het lidmaatschap / 134
7.4.1	Situaties waarin het lidmaatschap eindigt / 134
7.4.2	Overlappend van opzeggings- en ontzettingsgronden / 136
7.4.3	Procedure bij opzegging aan het lid / 137
7.4.4	Procedure bij ontzetting uit het lidmaatschap / 137
7.4.5	Einde van het lidmaatschap van een coöperatie of onderlinge waarborgmaatschappij / 138
7.4.6	Verplichtingen bij het einde van het lidmaatschap / 139
7.4.7	Schorsing / 139

-
- 8**   **Het bestuur van de stichting** – Dr. J.J.A. Hamers / 141
- 8.1   Taak en verantwoordelijkheid van stichtingsbestuurders / 141
  - 8.1.1   Algemeen / 141
  - 8.1.2   ‘Besturen’: financieel beheer, vertegenwoordiging, voorbereiding van de besluitvorming / 141
  - 8.1.3   De bestuurstaak nader inhoudelijk beschouwd / 142
  - 8.1.4   Eigen verantwoordelijkheid van het bestuur / 143
  - 8.1.5   Wie is bestuurder? / 143
  - 8.1.6   De benoeming van een bestuurder / 144
  - 8.1.7   Eisen die aan bestuurders mogen worden gesteld / 144
  - 8.1.8   De minderjarige bestuurder / 145
  - 8.1.9   De duur van de benoeming als bestuurslid / 146
  - 8.1.10   Rooster van aftreden / 146
  - 8.1.11   Het rechtskarakter van de bestuurdersverhouding / 147
  - 8.1.12   Ontslag van een stichtingsbestuurder / 148
  - 8.1.13   Ontslag van een bestuurder door de rechtbank / 149
  - 8.1.14   Schorsing van een bestuurder / 149
  - 8.1.15   Ter beschikking stellen van de zetel / 150
  - 8.1.16   Algemeen en dagelijks bestuur / 150
  - 8.1.17   Bestuurder ad hoc en plaatsvervangend bestuurder / 150
  - 8.1.18   Taakverdeling in het bestuur / 151
  - 8.1.19   Besluitvorming in het bestuur / 151
  - 8.1.20   Het onderlinge toezicht in het bestuur / 152
- 9**   **Het bestuur van de vereniging** – Dr. J.J.A. Hamers / 153
- 9.1   Taak en verantwoordelijkheid van verenigingsbestuurders / 153
  - 9.1.1   Algemeen / 153
  - 9.1.2   ‘Besturen’: financieel beheer, vertegenwoordiging, voorbereiding van de besluitvorming, het uitvoeren van besluiten / 153
  - 9.1.3   De bestuurstaak nader inhoudelijk beschouwd / 154
  - 9.1.4   Eigen verantwoordelijkheid van het bestuur / 155
  - 9.1.5   Wie is bestuurder? / 155
  - 9.1.6   De benoeming van een bestuurder / 156
  - 9.1.7   Eisen die aan bestuursleden mogen worden gesteld / 156
  - 9.1.8   Het rechtskarakter van de bestuursverhouding / 157
  - 9.1.9   Ontslag en arbeidsrecht / 157
  - 9.1.10   De minderjarige bestuurder / 158
  - 9.1.11   De duur van de benoeming als bestuurslid / 159
  - 9.1.12   Rooster van aftreden / 159
  - 9.1.13   Ontslag van een bestuurder / 160
  - 9.1.14   Schorsing van een bestuurder / 161
  - 9.1.15   Ter beschikking stellen van de zetel / 161
  - 9.1.16   Algemeen en dagelijks bestuur / 161
  - 9.1.17   Bestuurder ad hoc en plaatsvervangend bestuurder / 162
  - 9.1.18   Taakverdeling in het bestuur / 162
  - 9.1.19   Besluitvorming in het bestuur / 163
  - 9.1.20   Het onderlinge toezicht in het bestuur / 163
  - 9.1.21   De verhouding tussen het bestuur en de ingestelde raad van commissarissen / 164

- 9.1.22 Schorsing van bestuurders door de raad van commissarissen / 164
- 9.1.23 De raad van commissarissen maakt een kascommissie overbodig / 164

10 Aansprakelijkheid van bestuurders en

toezichthouders — Dr. J.J.A. Hamers en mr. S. Renssen / 165

- 10.1 Aansprakelijkheid van stichtings- en verenigingsbestuurders — algemeen / 165
- 10.2 Interne bestuurdersaansprakelijkheid / 165
  - 10.2.1 Aansprakelijkheid jegens de stichting/vereniging / 165
  - 10.2.2 De functie van decharge en het exoneratiebeding bij aansprakelijkstelling door de stichting of de vereniging / 168
- 10.3 Externe bestuurdersaansprakelijkheid / 170
  - 10.3.1 Aansprakelijkheid jegens derden (externe aansprakelijkheid) / 170
  - 10.3.2 Niet-inschrijving in het Handelsregister / 171
  - 10.3.3 Vertegenwoordigingsonbevoegde rechtshandeling / 173
  - 10.3.4 Onrechtmatige gedraging / 173
  - 10.3.5 De commerciële stichting en vereniging / 174
  - 10.3.6 Aansprakelijkheid van bestuurders van commerciële stichtingen en verenigingen voor verschuldigde sociale premies, loon en omzetbelasting / 176
    - 10.3.6.1 Algemeen / 176
    - 10.3.6.2 Kennelijk onbehoorlijk bestuur / 176
    - 10.3.6.3 Meldingsplicht (art. 36 IW 1990) / 177
    - 10.3.6.4 Aansprakelijkheid van ex-bestuurders en (mede) beleidsbepalers / 178
    - 10.3.6.5 Aansprakelijkheid als niet op correcte wijze aan de meldings- en informatieplicht wordt voldaan / 179
    - 10.3.6.6 Disculpatie / 179
  - 10.3.7 Aansprakelijkheid van bestuurders van commerciële stichtingen en verenigingen voor het tekort bij faillissement als gevolg van kennelijk onbehoorlijk bestuur / 180
    - 10.3.7.1 Algemeen / 180
    - 10.3.7.2 Aansprakelijkstelling door de curator voor het gehele tekort / 180
    - 10.3.7.3 Voorwaarden voor aansprakelijkheid bij faillissement / 180
    - 10.3.7.4 Kennelijk onbehoorlijke taakvervulling / 181
    - 10.3.7.5 Kennelijk onbehoorlijke taakvervulling als belangrijke oorzaak van een faillissement / 181
    - 10.3.7.6 Aansprakelijkheid van ex-bestuurders en (mede) beleidsbepalers / 182
    - 10.3.7.7 Geen beroep op verleende decharge / 182
    - 10.3.7.8 Disculpatie / 182
    - 10.3.7.9 Rechterlijke matiging van de aansprakelijkheid ten behoeve van alle betrokkenen / 183
    - 10.3.7.10 Rechterlijke matiging van de aansprakelijkheid ten behoeve van bepaalde betrokkenen / 183
      - 10.3.7.11 De aansprakelijkheid op andere gronden blijft gehandhaafd / 184
      - 10.3.7.12 Overdracht van het vermogen van een aansprakelijke bestuurder / 185
      - 10.3.7.13 Toekomstige wetgeving / 185
  - 10.4 Tegenstrijdige belangen van bestuurders / 186
    - 10.4.1 Algemeen / 186

- 10.4.2 Tegenstrijdige belangen van bestuurders van stichting en vereniging / 186
- 10.4.3 Toekomstige wetgeving / 187
- 10.5 Maatregelen bij mismanagement / 188
- 10.5.1 Mismanagement bij de stichting / 188
- 10.5.2 Mismanagement bij de vereniging / 188
- 10.5.3 Het recht van enquête / 189
- 10.6 De aansprakelijkheid van stichtings- en verenigingstoezichthouders / 190
- 10.6.1 De interne aansprakelijkheid van toezichthouders / 190
- 10.6.2 De externe aansprakelijkheid van toezichthouders / 190
- 10.6.3 Toekomstige wetgeving / 191

- 11 Vertegenwoordiging van de stichting** – Prof. mr. C.A. Schwarz / 193
- 11.1 Vertegenwoordiging / 193
- 11.1.1 Algemeen / 193
- 11.1.2 Vertegenwoordiging door bestuurders / 193
- 11.1.3 Plaatsvervangende bestuurders / 194
- 11.1.4 Vertegenwoordiging door anderen dan bestuurders / 195
- 11.1.5 Beperkingen in de vertegenwoordigingsbevoegdheid van bestuurders / 195
- 11.1.6 Beperkingen in de vertegenwoordigingsbevoegdheid van anderen dan bestuurders / 198
- 11.1.7 Vertegenwoordigingsbevoegdheid; samenvatting / 199
- 11.1.8 Vertegenwoordiging bij tegenstrijdig belang / 200
- 11.1.9 Inschrijving van gegevens / 201
- 11.1.10 Onbevoegde vertegenwoordiging / 202
- 11.1.11 Doeloverschrijding / 203
- 11.1.12 Bescherming van de wederpartij / 203

- 12 Vertegenwoordiging van de vereniging, de coöperatie en de onderlinge waarborgmaatschappij** – Prof. mr. C.A. Schwarz / 205
- 12.1 Vertegenwoordiging / 205
- 12.1.1 Algemeen / 205
- 12.1.2 Vertegenwoordiging door bestuurders / 205
- 12.1.3 Plaatsvervangende bestuurders / 206
- 12.1.4 Vertegenwoordiging door anderen dan bestuurders / 207
- 12.1.5 Beperkingen in de vertegenwoordigingsbevoegdheid van bestuurders / 208
- 12.1.6 Beperkingen in de vertegenwoordigingsbevoegdheid van anderen dan bestuurders / 211
- 12.1.7 Vertegenwoordigingsbevoegdheid: samenvatting / 211
- 12.1.8 Vertegenwoordiging bij tegenstrijdig belang / 212
- 12.1.9 Inschrijving van gegevens / 213
- 12.1.10 Onbevoegde vertegenwoordiging / 214
- 12.1.11 Doeloverschrijding / 215
- 12.1.12 Bescherming van de wederpartij / 215

13	Algemene vergadering – Mr. S. Laseur-Eelman en mr. A.H. Mars / 217
13.1	Algemene vergadering – algemeen / 217
13.2	Bevoegdheden algemene vergadering / 217
13.3	De bijeenkomst van de leden (algemene vergadering) / 220
13.3.1	Samenstelling algemene vergadering en toegang / 220
13.3.2	Bijeenroeping algemene vergadering / 221
13.3.3	Oproeping van de leden / 222
13.3.4	Termijn van oproeping / 224
13.3.5	Quorumeis/tweede vergadering / 224
13.3.6	Voorzitterschap algemene vergadering, vergaderorde en notule- ring / 225
13.4	Stemrecht / 226
13.4.1	Stemrecht van de leden; aantal stemmen / 226
13.4.2	Stemrecht door lid-rechtspersoon / 227
13.4.3	Stemrecht door minderjarig lid / 228
13.4.4	Stemrecht voor niet-leden / 228
13.4.5	Wijze van stemming / 228
13.4.6	Stemmen bij volmacht / 229
13.4.7	Elektronisch stemmen / 229
13.4.8	Stemovereenkomst / 231
13.5	Besluitvorming algemene vergadering / 231
13.5.1	Formele vereisten totstandkoming van een besluit / 231
13.5.2	Vrucht van onderling overleg / 233
13.5.3	Besluitvorming door een niet-rechtsgeldig bijeengeroepen vergade- ring / 233
13.5.4	Non-existente, nietige of vernietigbare besluiten / 234
13.5.5	Referendum / 235
13.5.6	Ledenraad / 235
14	Governance en toezicht – Mr. M.J. van Uchelen-Schipper / 237
14.1	Governance bij de stichting en de vereniging / 237
14.1.1	Begrip governance / 237
14.1.2	Soorten stichtingen en verenigingen / 237
14.1.3	Stichtingen en verenigingen met een onderneming; ondernemingsbe- grip / 238
14.1.4	Governance codes / 239
14.2	Vormen van toezicht / 241
14.2.1	Inleiding / 241
14.2.2	Controle binnen het bestuur / 242
14.2.3	Controle door de ledenvergadering / 242
14.2.4	Controle door andere belanghebbenden / 243
14.2.5	Intern toezichthoudend orgaan (raad van toezicht of raad van com- missarissen) / 244
14.2.6	Extern toezicht / 245
14.2.7	Extern toezicht op stichtingen door het OM / 246
14.3	Bestuursmodellen / 246
14.3.1	Inleiding / 246
14.3.2	AB/DB-varianties / 247

- 14.3.3 Bestuur+directiemodel / 248
- 14.3.4 Raad van toezichtmodel/raad van commissarissenmodel / 249
- 14.3.5 Monistisch bestuursstelsel (one tier board) / 249
- 14.4 Wetgevingsinitiatieven ter verbetering van bestuur en toezicht / 250
- 14.4.1 Incidenten in de semipublieke sector / 250
- 14.4.2 Commissie Halsema / 250
- 14.4.3 Voorontwerp Wet bestuur en toezicht rechtspersonen / 251
- 14.5 De raad van toezicht of raad van commissarissen bij de stichting en de vereniging / 252
- 14.5.1 Statutaire basis / 252
- 14.5.2 Benoeming, schorsing en ontslag / 253
- 14.5.3 Taak van het toezichthoudend orgaan / 255
- 14.5.4 Statutaire bevoegdheden van de raad van toezicht van de stichting / 256
- 14.5.5 Statutaire bevoegdheden van de raad van commissarissen van de vereniging / 257
- 14.6 Onafhankelijkheid en tegenstrijdig belang / 258
- 14.6.1 Onafhankelijkheid / 258
- 14.6.2 Maximumaantal toezichthoudende functies bij grote stichtingen / 258
- 14.6.3 Tegenstrijdig belang / 259
- 14.6.4 Begrip tegenstrijdig belang / 259
- 14.6.5 Wettelijke regeling; vertegenwoordigingsregeling of besluitvormingsregeling / 260
- 14.6.6 Tegenstrijdig belang bij stichtingen / 261
- 14.6.7 Tegenstrijdig belang bij verenigingen en coöperaties / 263
- 14.7 Belanghebbenden en belanghebbendenvertegenwoordiging / 264
- 14.7.1 Begrip belanghebbende bij stichtingen / 264
- 14.7.2 Belanghebbendenvertegenwoordiging / 265
- 15 Statutenwijziging bij de stichting** — Prof. mr. D.F.M.M. Zaman en dr. G.J.H. van der Sangen / 267
- 15.1 Statutenwijziging / 267
- 15.1.1 Algemeen / 267
- 15.1.2 Omvang van de wijziging / 267
- 15.1.3 Statutair verbod tot statutenwijziging / 268
- 15.1.4 Bevoegdheid / 269
- 15.1.5 Procedure / 270
- 15.1.6 Inwerkingtreding / 270
- 15.1.7 Registers / 271
- 15.1.8 Kosten / 271
- 16 Statutenwijziging bij de vereniging** — Prof. mr. D.F.M.M. Zaman en dr. G.J.H. van der Sangen / 273
- 16.1 Statutenwijziging / 273
- 16.1.1 Algemeen / 273
- 16.1.2 Omvang van de wijziging / 274
- 16.1.3 Bepalingen betreffende wijziging van de statuten / 274
- 16.1.4 Bevoegdheid / 275
- 16.1.5 Oproeping / 275

- 16.1.6 Deponering van het voorstel tot statutenwijziging / 276
- 16.1.7 Meerderheid van stemmen en quorum / 277
- 16.1.8 Ontbinding / 277
- 16.1.9 Formele procedure / 277
- 16.1.10 Inwerkingtreding / 278
- 16.1.11 Registers / 278

- 17 De vereniging met afdelingen** – Prof. mr. A.L.G.A. Stille / 281
- 17.1 De afdeling / 281
- 17.1.1 Algemeen / 281
- 17.1.2 Wettelijke regeling / 281
- 17.1.3 Omschrijving van de afdeling / 281
- 17.1.4 Regionale afdelingen; functionele afdelingen / 282
- 17.1.5 Schematische indeling / 282
- 17.1.6 De afdeling is een orgaan van de hoofdvereniging / 283
- 17.2 Ontstaan van een afdeling / 285
- 17.2.1 Statutaire voorzieningen / 285
- 17.2.2 Karakteristieke gemeenschappelijke kenmerken / 286
- 17.2.3 Cumulatie van kenmerken / 286
- 17.2.4 Afdeling mét of zonder rechtspersoonlijkheid / 286
- 17.2.5 Overtreding van een verbod van rechtspersoonlijkheid / 287
- 17.2.6 Voorwaarden voor het ontstaan van een afdeling / 287
- 17.2.7 Vereisten voor rechtspersoonlijkheid van de afdeling / 290
- 17.3 De koppeling tussen hoofdvereniging en afdeling / 290
- 17.3.1 Algemeen / 290
- 17.3.2 De koppeling uitgaande van de bestaande afdeling / 291
- 17.3.3 Indeling van alle leden in afdelingen-rechtspersoon / 291
- 17.3.4 Weigering om toe te treden / 292
- 17.3.5 De koppeling uitgaande van een bestaande vereniging / 292
- 17.3.6 Nadere eisen / 293
- 17.3.7 Wijze van indeling / 293
- 17.4 Naam en woonplaats van de afdeling / 294
- 17.4.1 Algemeen / 294
- 17.4.2 De inhoud van de naam / 294
- 17.4.3 Het predicaat ‘Koninklijke’ / 295
- 17.4.4 De woonplaats van de afdeling-niet-rechtspersoon / 295
- 17.4.5 De woonplaats van de afdeling-rechtspersoon / 296
- 17.5 Registratieverplichtingen en het doel van de afdeling / 296
- 17.5.1 Inschrijving van de afdeling / 296
- 17.5.2 Doel van de afdeling / 296
- 17.5.3 Inhoud van het doel / 296
- 17.5.4 Sancties / 297
- 17.6 Instructiebevoegdheid / 297
- 17.6.1 Algemeen / 297
- 17.6.2 Grenzen van de instructiebevoegdheid / 298
- 17.6.3 Niet-nakoming van bindende instructies / 299
- 17.6.4 Afwijking door de afdeling van de reglementering van de hoofdvereniging / 299

- 17.7 De afdelingsproblematiek en het begin en einde van het lidmaatschap / 300
  - 17.7.1 Toetreding als lid / 300
  - 17.7.2 Aanmelding bij de hoofdvereniging / 300
  - 17.7.3 Aanmelding bij de afdeling / 301
  - 17.7.4 Geen koppeling van het lidmaatschap / 301
  - 17.7.5 Einde van het lidmaatschap / 301
  - 17.7.6 Overlijden van een lid / 302
  - 17.7.7 Regionale afdelingen en het overlijden van een lid / 302
  - 17.7.8 Functionele afdelingen en het overlijden van een lid / 303
  - 17.7.9 Einde van het lidmaatschap door opzegging door het lid / 303
  - 17.7.10 Opzegging van het lidmaatschap van de hoofdvereniging / 303
  - 17.7.11 Opzegging van het lidmaatschap van een afdeling / 304
  - 17.7.12 Einde van het lidmaatschap door opzegging namens de vereniging / 304
  - 17.7.13 Einde van het lidmaatschap door ontzetting door de vereniging / 304
  - 17.8 Bevoegdheid en aansprakelijkheid binnen afdelingsverhoudingen / 305
    - 17.8.1 Algemeen; toerekening / 305
    - 17.8.2 Toerekening aan de hoofdvereniging / 305
    - 17.8.3 Vertegenwoordigingsbevoegdheid in geval van aanwezigheid van een of meer afdelingen-niet-rechtspersoon / 306
    - 17.8.4 Toerekening aan een afdeling-rechtspersoon / 306
    - 17.8.5 Conclusies met betrekking tot de toerekening van rechtshandelingen / 307
  - 17.9 Toezicht op het ‘bestuur’ van een afdeling-niet-rechtspersoon / 307
    - 17.9.1 Algemeen / 307
    - 17.9.2 Ontbreken van een statutaire regeling / 308
    - 17.9.3 Mogelijke constructie / 308
    - 17.9.4 De wettelijke boekhoudverplichting / 308
  - 17.10 De afdelingsproblematiek en de onrechtmatige daad / 309
    - 17.10.1 Onrechtmatig handelen van een rechtspersoon / 309
    - 17.10.2 Toerekening via een afdeling aan de hoofdvereniging / 309
    - 17.10.3 Toerekening via de hoofdvereniging aan een of meer van haar afdelingen-rechtspersoon / 309
  - 17.11 Einde van een afdeling / 310
    - 17.11.1 Algemeen / 310
    - 17.11.2 Gronden voor beëindiging / 310
    - 17.11.3 Reglementering van de hoofdvereniging / 310
    - 17.11.4 Het wegvallen van ontstaansvereisten / 311
    - 17.11.5 Ontbinding van de hoofdvereniging / 311
    - 17.11.6 Ophouden te bestaan van de hoofdvereniging / 312
    - 17.11.7 Gevolgen van beëindiging van een afdeling / 312
  - 17.12 Einde van de afdelingsverhouding / 312
    - 17.12.1 Algemeen / 312
    - 17.12.2 Gevallen van beëindiging / 313
    - 17.12.3 Einde van de hoofdvereniging en van de afdeling-rechtspersoon / 313
    - 17.12.4 Ontbinding van de hoofdvereniging / 313
    - 17.12.5 Ontbinding van een afdeling-rechtspersoon / 314

- 17.12.6 Het einde van de afdelingsverhouding door wederzijdse toestemming of opzegging / 314
- 17.12.7 De naam van de zich vrijmakende afdeling / 315
- 17.12.8 Noodzakelijke statutenwijziging / 315
- 17.12.9 Regels met betrekking tot de gevolgen van de beëindiging / 316
- 17.12.10 Het wegvallen van de ontstaansvereisten / 316
- 17.12.11 Gevolgen van het einde van de afdelingsverhouding in verband met lidmaatschap / 317
- 17.13 De federatie / 317
- 17.13.1 Algemeen / 317
- 17.13.2 Aandachtspunten / 317

18 De coöperatie – Dr. G.J.H. van der Sangen / 319

- 18.1 Inleiding / 319
- 18.2 Plaats van de coöperatie in het menu van rechtsvormen / 320
- 18.3 Wettelijke regeling en kenmerken / 323
- 18.3.1 Wettelijke omschrijving en wettelijk voorgeschreven doel / 323
- 18.3.2 Voorzien in de stoffelijke behoeften / 324
- 18.3.3 Krachtens overeenkomsten / 324
- 18.3.4 Uitoefenen of doen uitoefenen van een bedrijf / 325
- 18.3.5 Te hunnen behoeve / 325
- 18.3.6 Besloten karakter / 326
- 18.4 Aanpalende regelingen / 327
- 18.5 Oprichting en omzetting / 327
- 18.6 Mogelijkheden tot modulering van de statuten en inrichting / 329
- 18.6.1 Interne organisatie / 329
- 18.6.2 Het lidmaatschap / 331
- 18.6.3 De financiering / 333

19 De onderlinge waarborgmaatschappij – Mr. M.A.J. Cremers / 335

- 19.1 Inleiding / 335
- 19.2 Kenmerken onderlinge / 335
- 19.2.1 Een bij notariële akte als onderlinge opgerichte vereniging / 335
- 19.2.2 Verzekeringsbedrijf, verzekeringsovereenkomst / 336
- 19.2.3 Lidmaatschap, toetreding, uittreding / 337
- 19.2.4 Aansprakelijkheid leden / 337
- 19.2.5 Toepasselijke regels Wet op het financieel toezicht, N.V.-recht / 338
- 19.3 Corporate Governance Onderlinge / 338
- 19.3.1 Bestuur, raad van commissarissen, algemene vergadering / 338
- 19.3.2 One tier board-model / 339
- 19.3.3 Tegenstrijdig belang / 340
- 19.3.4 Limitering functies en evenwichtige verdeling in bestuur en raad van commissarissen / 340
- 19.3.5 De onderlinge, een vergeten rechtsvorm? / 341

20 Enquêterecht bij vereniging, coöperatie, onderlinge waarborgmaatschappij en stichting – Prof. mr. A.F.M. Dorresteyn / 343

- 20.1 Inleiding / 343

20.2	Het verzoek / 344
20.2.1	Bevoegdheid / 344
20.2.2	Ontvankelijkheid van het verzoek / 344
20.2.3	Onmiddellijke voorzieningen / 346
20.2.4	Gronden voor toewijzing van het verzoek / 346
20.3	Het onderzoek / 347
20.3.1	Onderzoekers / 347
20.3.2	Verslag / 347
20.3.3	Kosten / 348
20.4	Gevolgen van het onderzoek / 348
20.4.1	Vaststelling van wanbeleid / 348
20.4.2	Voorzieningen / 349
20.5	Rechtsmiddelen / 350
21	Omzetting – Mr. C.H.C. Overes / 351
21.1	Algemene aspecten van omzetting / 351
21.1.1	Inleiding / 351
21.1.2	Procedure van de omzetting / 352
21.1.3	Rechterlijke machtiging / 352
21.2	Omzetting van een vereniging / 353
21.2.1	Het besluit tot omzetting / 353
21.2.2	Gevolgen voor het lidmaatschap / 353
21.3	Omzetting van een stichting / 354
21.3.1	Het besluit tot omzetting / 354
21.3.2	Het vermogen van de stichting / 354
21.3.3	Gevolgen voor de bij de stichting betrokkenen / 355
21.4	Omzetting van een coöperatie en onderlinge waarborgmaatschappij / 355
21.5	Bescherming van crediteuren en werknemers / 356
22	Samenwerking, fusie en splitsing – Mr. C.H.C. Overes / 357
22.1	Samenwerking / 357
22.1.1	Algemeen / 357
22.1.2	Contractuele samenwerking / 357
22.1.3	Samenwerking in een rechtspersoon / 357
22.1.4	Samenwerkingsstichting / 358
22.1.5	Samenwerkingsvereniging: de federatie / 358
22.2	Fusie: algemeen / 359
22.3	Fusie door middel van concentratie van zeggenschap / 359
22.3.1	Algemeen / 359
22.3.2	Overdracht van zeggenschap bij stichtingen / 360
22.3.3	Overdracht van zeggenschap bij verenigingen / 361
22.3.4	Positie van de werknemers bij concentratie van zeggenschap / 361
22.4	Vermogensrechtelijke fusie / 362
22.4.1	Algemeen / 362
22.4.2	Overdracht van het vermogen / 362
22.4.3	Wijze van overdracht van het vermogen / 363
22.4.4	Vermogensrechtelijke fusie van verenigingen / 363

22.4.5	Vermogensrechtelijke fusie van stichtingen / 364
22.4.6	Vermogensrechtelijke fusie tussen een vereniging en een stichting / 365
22.4.7	De positie van werknemers bij de vermogensrechtelijke fusie / 365
22.5	Juridische fusie / 366
22.5.1	Algemeen / 366
22.5.2	Kenmerken van de juridische fusie / 366
22.5.3	Rechtsgevolgen van de juridische fusie / 367
22.5.4	Dezelfde rechtsvorm als voorwaarde voor de juridische fusie / 367
22.5.5	Procedure voor de juridische fusie / 368
22.5.6	Overgang van lidmaatschap bij juridische fusie / 370
22.5.7	Vernietiging van de juridische fusie (art. 2:323 BW) / 370
22.5.8	Positie van de werknemers bij juridische fusie / 371
22.6	Juridische splitsing / 371
22.6.1	Algemeen / 371
22.6.2	Kenmerken van de zuivere splitsing en de afsplitsing / 372
22.6.3	Rechtsgevolgen van de juridische splitsing / 373
22.6.4	Voorwaarde voor de juridische splitsing: dezelfde rechtsvorm / 373
22.6.5	Splitsing in faillissement of surseance van betaling / 374
22.6.6	De procedure voor de splitsing / 374
22.6.7	'Gevonden voorwerpen'-regeling (art. 2:334s BW) / 377
22.6.8	Aansprakelijkheid voor verbintenissen splitsende rechtspersoon (art. 2:334t BW) / 377
22.6.9	Overgang van het lidmaatschap (art. 2:334e BW) / 378
22.6.10	Vernietiging van de splitsing / 379
22.6.11	Positie van de werknemers bij splitsing / 379
23	Administratie en jaarrekening – Mr. drs. A.N. Krol / 381
23.1	Inleiding / 381
23.2	Niet-commerciële versus commerciële stichtingen en verenigingen / 381
23.3	Administratie- en bewaarplicht / 384
23.4	Financiële verantwoording / 385
23.4.1	Niet onder titel 9 vallende verenigingen / 385
23.4.2	Onder titel 9 vallende stichtingen en verenigingen / 386
23.5	Transparantieverplichtingen voor niet-commerciële stichtingen / 390
24	Ontbinding van de stichting – Prof. mr. D.F.M.M. Zaman en dr. G.J.H. van der Sangen / 391
24.1	Ontbinding algemeen / 391
24.2	Ontbinding door besluit / 391
24.3	Ontbinding voorzien in de statuten / 392
24.4	Ontbinding als gevolg van faillissement / 393
24.5	Antimisbruikwetgeving en faillissement / 393
24.6	Ontbinding door de rechter en de Kamer van Koophandel / 394
24.7	De verboden rechtspersoon / 395
24.8	Gebreken in de oprichtingshandeling / 396
24.9	Statuten en rechtspersonen die niet aan de wettelijke vereisten voldoen / 396
24.10	Handelen in strijd met de statuten en wettelijke verboden / 396

- 24.11 Onvoldoende vermogen / 396
- 24.12 Problemen rond het doel / 397
- 24.13 De vereffening / 397
- 24.14 De vereffenaar(s) / 398
- 24.15 Taken van de vereffenaars / 399
- 24.16 Rekening en verantwoording; plan van verdeling / 399
- 24.17 Uitkering van een overschot / 400
- 24.18 Einde vereffening – einde van het bestaan van de stichting / 400
- 24.19 Heropening vereffening – herleving van de stichting / 400

- 25 Ontbinding van de vereniging** – Prof. mr. D.F.M.M. Zaman en dr. G.J.H. van der Sangen / 403
  - 25.1 Ontbinding algemeen / 403
  - 25.2 Ontbinding voorzien in de statuten / 403
  - 25.3 Het ontbindingsbesluit van de algemene vergadering / 404
  - 25.4 Ontbinding als gevolg van een faillissement / 404
  - 25.5 Ontbinding door de rechter en de Kamer van Koophandel / 404
  - 25.6 Ontbinding door het geheel ontbreken van leden / 405
  - 25.7 De vereffening / 405
  - 25.8 Het saldo bij de vereniging / 405

- 26 Stichting administratiekantoor en andere fiduciaire verhoudingen** – Mr. M.A.M. van Steensel / 407
  - 26.1 Fiduciaire verhoudingen / 407
    - 26.1.1 Algemeen / 407
    - 26.1.2 Karakter en grenzen van een fiduciaire verhouding / 407
    - 26.1.3 Redenen voor gebruik van de rechtsvorm stichting in fiduciaire verhoudingen / 408
      - 26.1.4 Verschillende verschijningsvormen / 409
  - 26.2 Stichting administratiekantoor / 410
    - 26.2.1 Algemeen / 410
    - 26.2.2 Wettelijke basis / 411
    - 26.2.3 Algemene grondslag van de beheersverhouding / 411
      - 26.2.3.1 Statutaire grondslag van de beheersverhouding / 412
    - 26.2.4 Contractuele grondslag van de beheersverhouding / 413
      - 26.2.4.1 Karakter van de administratievoorwaarden / 413
      - 26.2.4.2 Beginsel van contractsvrijheid / 414
      - 26.2.4.3 Algemene inhoud van administratievoorwaarden / 415
      - 26.2.4.4 Inhoudelijke vereisten in verband met de fiscale behandeling van certificaten / 417
      - 26.2.4.5 Inhoudelijke vereisten ten aanzien van beursvennootschappen / 418
    - 26.2.5 Vier rechtsverhoudingen / 419
    - 26.2.6 Het certificaat / 422
    - 26.2.7 Certificaathoudersregister / 423
    - 26.2.8 Verhouding tot flex-B.V. / 423
  - 26.3 Stichting Derdengelden / 424
    - 26.3.1 Algemeen / 424
    - 26.3.2 Wettelijke basis / 425

- 26.3.3 De rol van de stichting: tussenpersoon / 426
- 26.4 Stichting als ‘civil law trust’ / 427
- 26.4.1 Algemeen / 427
- 26.4.2 Kenmerken en mogelijkheden van de common law trust / 427
- 26.4.3 Van common law naar civil law / 428
- 26.4.4 Inhoud van de schenkingsovereenkomst / 429
- 26.4.4.1 Lasten / 429
- 26.4.4.2 Voorwaarden / 429
- 26.4.4.3 Een specifieke ontbindende voorwaarde: herroepelijkheid / 430

- 27 Maatschappelijke ondernemingen – Mr. S. Laseur-Eelman en mr. M.F. Nolen / 433**
- 27.1 Maatschappelijke ondernemingen – vooraf / 433
- 27.1.1 Inleiding en definitie / 433
- 27.1.2 Het is een vlechtwerk / 435
- 27.1.3 Goed bestuur en toezicht / 436
- 27.1.4 Keuze besturingsmodel bij de vereniging / 437
- 27.1.5 Taak intern toezichthouder en aansprakelijkheid / 438
- 27.1.6 Besturen, intern toezicht: aandacht voor gedrag en cultuur / 438
- 27.2 Filantropische sector / 439
- 27.2.1 Inleiding / 439
- 27.2.2 Relevante wet- en regelgeving en zelfregulering / 440
- 27.2.3 Wettelijk validatiestelsel? / 441
- 27.2.4 Combinatie van stichting en vereniging / 441
- 27.3 Onderwijs / 442
- 27.3.1 Instandhouding school of onderwijsinstelling / 442
- 27.3.2 Relevante wetgeving / 443
- 27.3.3 Bestuursmodel: verplichte scheiding functies bestuur en intern toezicht / 443
- 27.3.4 Verhouding intern en extern toezicht / 444
- 27.3.5 Openbaar en bijzonder onderwijs / 446
- 27.3.6 Mandaat en volmacht / 446
- 27.3.7 Medezeggenschap ouders, leerlingen en personeel / 447
- 27.4 Zorginstellingen / 448
- 27.4.1 Instandhouding toegelaten zorginstelling / 448
- 27.4.2 Relevante wet- en regelgeving / 449
- 27.4.3 Extern toezicht / 450
- 27.4.4 Medezeggenschap cliënten en personeel / 450
- 27.5 Woningcorporaties / 451
- 27.5.1 Een woningcorporatie is een stichting of vereniging / 451
- 27.5.2 Relevante wet- en regelgeving / 451
- 27.5.3 Parlementaire enquête woningcorporaties en voorgenomen wetgeving / 452
- 27.5.4 Reikwijdte activiteiten woningcorporaties / 453
- 27.5.5 Bestuursmodel en intern toezicht / 453
- 27.5.6 Intern en extern toezicht / 454
- 27.5.7 Medezeggenschap huurders en personeel / 454
- 27.6 Cultuur / 455

- 27.6.1 Instandhouding culturele instelling / 455
- 27.6.2 Relevante wetgeving / 455
- 27.6.3 Intern toezicht en Governance Code Cultuur / 456
- 27.6.4 Medezeggenschap / 456
- 27.7 Sport / 457
- 27.7.1 Zelfregulering en verenigingsrecht staan voorop / 457
- 27.7.2 Tuchtrect en dopingwetgeving / 457
- 27.7.3 Medezeggenschap / 458

- 28 Het uitkeringsverbod bij de vereniging en de stichting – Prof. mr. C.A. Schwarz / 459**
- 28.1 Uitkeringsverbod en wettelijke kenmerken van de vereniging en de stichting / 459
- 28.2 De strekking van het uitkeringsverbod bij de vereniging en de stichting / 461
- 28.3 Consequenties van schending van het uitkeringsverbod bij vereniging of stichting / 463

- 29 De stichting binnen concernverband – Prof. mr. A.F.M. Dorresteyn / 467**
- 29.1 Inleiding / 467
- 29.2 Groeps- of concernbegrippen / 467
- 29.3 Ontstaan van een concernverband / 470
- 29.4 Gevolgen van het concernverband / 473
- 29.5 Aansprakelijkheid / 474

- 30 Medezeggenschap – Dr. J. Roest / 475**
- 30.1 Algemeen / 475
- 30.2 Instelling ondernemingsraad of personeelsvertegenwoordiging / 475
- 30.2.1 Begrippenkader WOR / 475
- 30.2.2 Instelling ondernemingsraad / 476
- 30.2.3 Personeelsvertegenwoordiging en personeelsvergadering / 477
- 30.3 Recht op informatie en overleg / 477
- 30.4 Adviesrecht / 478
- 30.4.1 Karakter adviesrecht / 478
- 30.4.2 Adviesplichtige besluiten / 480
- 30.4.3 Beroepsrecht / 482
- 30.5 Instemmingsrecht / 483
- 30.6 Overige bevoegdheden ondernemingsraad / 484
- 30.7 Rechtsmiddelen / 484
- 30.8 Samenloop WOR en Wmcz / 485

- 31 Fiscale aspecten van de stichting en de vereniging – Mr. N. Idsinga en mr. J. Wessels / 487**
- 31.1 Inleiding / 487
- 31.2 Heffing van vennootschapsbelasting / 487
- 31.2.1 Belastingplicht / 487
- 31.2.2 Beperkte belastingplicht / 487

31.2.2.1	Organisatie van arbeid en kapitaal / 488
31.2.2.2	Deelname aan het economische verkeer / 488
31.2.2.3	Winst beogen / 488
31.2.3	Meerdere activiteiten / 490
31.2.3.1	Kwalificatie per activiteit / 490
31.2.3.2	Onbeperkte belastingplicht / 492
31.2.4	Vrijstelling voor stichtingen en verenigingen met geringe winst / 492
31.3	Btw / 493
31.3.1	Ondernemer voor de btw / 493
31.3.2	Plaats van de prestatie / 494
31.3.3	Diensten aan een stichting of vereniging / 495
31.3.4	Verschuldigheid van btw door een stichting of vereniging / 495
31.3.5	Fondsenwervende activiteiten / 496
31.3.5.1	Bijzondere evenementen/acties voor een 'goed doel' / 496
31.3.6	Aftrek of teruggaaf van btw / 497
31.3.6.1	Bepaling van de omvang van het recht op aftrek / 497
31.3.6.2	Recht op aftrek bij niet-economische handelingen / 498
31.4	Belastingplicht voor de schenk- en erfbelasting / 499
31.5	Belastingplicht voor de overdrachtsbelasting / 499

32 Bijzondere verschijningsvormen van de stichting en de vereniging – Mr. N. Idsinga en mr. J. Wessels / 501

32.1	Stichting en vereniging als Algemeen Nut Beogende Instelling / 501
32.1.1	Definitie Algemeen Nut Beogende Instelling / 501
32.1.2	Fiscale voordelen voor ANBI's en donateurs / 507
32.1.2.1	Voordelen voor donateurs / 507
32.1.2.2	Fiscale voordelen voor de ANBI / 509
32.1.3	Btw / 513
32.1.4	Conclusie / 513
32.2	Stichting en vereniging als sociaal belang behartigende instelling / 513
32.2.1	Definitie sociaal belang behartigende instelling / 513
32.2.2	Fiscale voordelen voor de SBBI en haar donateurs / 514
32.2.2.1	Fiscaal voordeel voor de donateurs / 514
32.2.2.2	Fiscale voordelen voor de SBBI / 515
32.2.3	Btw / 516
32.2.4	Conclusie / 516
32.3	Stichting als afgezonderd particulier vermogen / 517
32.3.1	Achtergrond / 517
32.3.2	Hoofdpijnen van de regeling: toerekenen van vermogen / 518
32.3.3	Uitzonderingen op de toerekening / 518
32.3.4	Verhouding tot de ANBI en SBBI / 519
32.3.5	Nederlandse stichting als APV / 519
32.3.6	Nederlandse stichting als civil law trust / 520
32.3.7	Conclusie / 521
32.4	Stichting als administratiekantoor / 521
32.4.1	Fiscale positie van de stichting / 521
32.4.2	Fiscale positie van de certificaathouder / 522
32.4.3	Conclusie / 524

33	Enige fiscale aspecten van de coöperatie – Mr. drs. M. Beudeker en mr. M.M. Wieringa / 525
33.1	Coöperatie in de vennootschapsbelasting / 525
33.1.1	Deelnemingsvrijstelling / 526
33.1.2	Fiscale eenheid / 526
33.2	De coöperatie in de dividendbelasting / 527
33.2.1	De coöperatie als vennootschap welker kapitaal geheel of ten dele in aandelen is verdeeld / 527
33.2.1.1	De coöperatie kwalificeert als een vennootschap / 527
33.2.1.2	Geheel of ten dele in aandelen verdeeld kapitaal / 527
33.2.2	Inhoudingsplicht coöperatie bij misbruiksituaties / 528
33.2.2.1	Coöperatie met een belang in een buitenlands lichaam / 528
33.2.2.2	Coöperatie met een belang in een Nederlands lichaam / 529
33.3	Investerings door de coöperatie / 530
33.3.1	Dividenuitkeringen aan de coöperatie / 530
33.3.2	Vermogenswinsten gerealiseerd door de coöperatie / 531
33.3.3	Overig / 532
33.4	Het houden van lidmaatschapsrechten in de coöperatie / 532
33.4.1	Algemeen / 532
33.4.2	Nederlandse leden / 533
33.4.3	Buitenlandse leden / 533
34	De toekomst van de stichting, de vereniging, de coöperatie en de onderlinge waarborgmaatschappij – Prof. mr. D.F.M.M. Zaman / 537
34.1	Inleiding / 537
34.2	De toekomst van de stichting / 538
34.2.1	Governance / 538
34.2.2	Overheidstoezicht op stichtingen / 540
34.2.3	Transparantie / 541
34.2.4	Aanvullende wettelijke regelingen voor het bijeenhouden van vermogen / 542
34.2.5	De Europese Stichting / 542
34.3	De toekomst van de vereniging / 543
34.3.1	Intern en extern toezicht / 543
34.3.2	Transparantie / 544
34.3.3	De Europese Vereniging / 544
34.4	De toekomst van de coöperatie / 544
34.5	De toekomst van de onderlinge waarborgmaatschappij / 545
34.6	Wetsvoorstel Civielrechtelijk bestuursverbod / 545
	Verkort aangehaalde literatuur / 547
	Rechtspraakregister / 559
	Trefwoordenregister / 565

Voorwoord bij de tweede druk

De aandacht in de literatuur voor de vereniging en de stichting, alsook voor de bijzondere verschijningsvormen de coöperatie en de onderlinge waarborgmaatschappij is, ten onrechte, relatief gering. Per 1 januari 2015 waren er bij de Kamer van Koophandel 181 000 stichtingen, 144 000 verenigingen, 5100 coöperaties en 300 onderlinge waarborgmaatschappijen ingeschreven, in totaal dus ruim 331 000 organisaties. De literatuur die voor bestuurders, toezichthouders en adviseurs alsook voor studenten op dit rechtsgebied beschikbaar is, is veelal van nogal abstract wetenschappelijke aard, hetgeen het gebruik in de praktijk niet ten goede komt. Het leek de redactie van het voorliggende boek een goede gedachte om een complete behandeling van deze rechtsvormen op toegankelijke wijze te presenteren, geschreven met het oog op de praktijk, maar tevens dat het boek, onder meer door relevante verwijzingen naar literatuur en rechtspraak, bruikbaar is voor studiedoeleinden. Dit boek bevat bijdragen van een select samengestelde groep auteurs die grote kennis over dit rechtsgebied heeft en, naast wetenschappelijk actief te zijn, veelal ook over een ruime praktijkervaring beschikt. Naast actualisering is in deze tweede druk nog meer aandacht besteed aan relevante jurisprudentie en aan de complexe problematiek rondom governance bij de besproken rechtspersoon. Specifiek wordt in diverse hoofdstukken aandacht besteed aan het Voorontwerp Bestuur en Toezicht Rechtspersonen dat, naar verwachting uiterlijk in 2016 zal worden ingevoerd.

In dit boek worden de genoemde rechtspersonen behandeld van oprichting tot ontbinding, waarbij aandacht wordt besteed aan de organisatie en de structuur van de rechtspersonen, alsook aan de vertegenwoordiging en de aansprakelijkheid van bij de rechtspersoon betrokkenen, van bestuurders en toezichthouders tot leden. De taak en het functioneren van de verschillende actoren in het leven van de rechtspersoon komen aan de orde, waarbij ruim aandacht wordt gegeven aan de statutaire inrichting en de wijziging van de statuten. Bij de bespreking van het bestuur komen de regelingen van en inzichten in de 'governance' van de organisatie uitgebreid aan bod. Voordat wordt toegekomen aan de ontbindingsproblematiek, wordt ingegaan op de mogelijkheden en de procedure van omzetting in een andere rechtsvorm en op de mogelijkheden tot structurering van samenwerking en fusie. De relevante aspecten van het jaarrekeningenrecht worden besproken, terwijl er tevens een overzichtelijke – en ook voor niet-fiscalisten toegankelijke – fiscale plaatsbepaling van de verschillende rechtsvormen wordt gepresenteerd. Ten slotte worden de bijzondere verschijningsvormen van de stichting en de vereniging (naast de coöperatie en de onderlinge waarborgmaatschappij) behandeld. Zo wordt er in het bijzonder aandacht besteed aan de vereniging met afdelingen, aan de Stichting Administratiekantoor, aan andere fiduciaire verhoudingen en aan de maatschappelijke onderneming in de rechtsvorm van de vereniging en de stichting, waarbij gedacht moet worden aan de gezondheidszorg, woningbouwcorporaties en onder-

wijsorganisaties. Daarnaast komt de positie van de rechtspersoon in concernstructuren aan bod en wordt aandacht besteed aan de Europeesrechtelijke dimensie en aan het toekomstperspectief van deze rechtsvormen.

De redactie hoopt op deze wijze de lezer een aantrekkelijk geheel te bieden, op basis waarvan leden, bestuurders en toezichthouders hun positie kunnen doorgronden, adviseurs op maat kunnen adviseren en studenten een goed inzicht kunnen krijgen in de boeiende wereld van wat wel wordt genoemd: de vrijwillige organisaties.

Maastricht/Leiden/Rotterdam, mei 2015

Hoofdstuk 1

Inleiding

Dr. J.J.A. Hamers en prof. mr. D.F.M.M. Zaman

1.1 **Rechtspersonenrecht**

1.1.1 **Algemeen**

Het hebben van rechten en verplichtingen is relevant voor het recht. Draggers van rechten en plichten heten rechtssubjecten. Zij kunnen zelfstandig deelnemen aan het rechtsverkeer. Naar Nederlands recht onderscheiden wij twee soorten rechtssubjecten: natuurlijke personen (mensen) en rechtspersonen. In dit Handboek staan vier rechtspersonen centraal. Dit zijn de stichting en de vereniging, de coöperatie en de onderlinge waarborgmaatschappij. Alle worden geregeld in Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek (BW). In dit wetboek treffen wij het rechtspersonenrecht aan, zoals dat geldt voor de (meeste) privaatrechtelijke rechtspersonen.¹ Het rechtspersonenrecht maakt deel uit van het burgerlijk recht. Dit burgerlijk recht, ook wel civiel recht of privaatrecht genoemd, kan worden onderverdeeld in vermogensrecht en personenrecht. Het vermogensrecht omvat op zijn beurt het goederenrecht (geregeld in de Boeken 3 en 5 BW) en het verbintenissenrecht (opgenomen in Boek 6 BW) alsmede een algemeen deel dat zowel op het goederenrecht als op het verbintenissenrecht van toepassing is. Het personenrecht bevat het in Boek 1 BW opgenomen personen- en familierecht en het rechtspersonenrecht. Dit wordt geregeld in Boek 2 BW. Boek 2 BW is onderverdeeld in negen titels:

- titel 1 Algemene bepalingen,
- titel 2 Verenigingen,
- titel 3 Coöperaties en onderlinge waarborgmaatschappijen,
- titel 4 Naamloze vennootschappen,
- titel 5 Besloten vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid,
- titel 6 Stichtingen,
- titel 7 Fusie en splitsing,
- titel 8 Geschillenregeling en het recht van enquête,
- titel 9 De jaarrekening en het jaarverslag.

1.1.2 **Rechtspersonen**

Zoals gezegd wordt de rechtspersoon door ons recht gezien als rechtssubject, hetgeen betekent dat de rechtspersoon, net als de mens, als zelfstandig drager van (vermogensrechtelijke) rechten en plichten wordt aangemerkt. Ten aanzien van de rechtspersoon als creatie van het recht is de traditionele instrumentele visie, de rechtspersoon als verlengstuk van zijn oprichters en orgaanbemensen, inmiddels verlaten. In deze instrumentele benadering van het fenomeen rechtspersoon was

---

1. De vereniging van eigenaars is geregeld in Boek 5 BW (zie par. 1.3.4).